

UNIVERZA V MARIBORU
PEDAGOŠKA FAKULTETA

OBLIKE NASILJA MED MLADIMI

(Seminarska naloga pri pedagogiki)

Pripravila: A. Ž.

Smer: Razredni pouk

Mentorica: izred. prof. dr. M. P.

Datum: 28.11.2009

KAZALO

UVOD.....	2
OBLIKE NASILJA.....	3
FIZIČNO NASILJE.....	3
PSIHIČNO/DUŠEVNO NASILJE.....	4
SPOLNO NASILJE.....	4
EKONOMSKO NASILJE.....	5
Kaj sploh je nasilje mladih?.....	5
Kdo so žrtve?.....	7
Kako prepoznamo žrtev vrstniškega nasilja?.....	7
Kje se nasilje dogaja?.....	8
Koga prizadene vrstniško nasilje?.....	8
Razlike med spoloma povzročiteljev nasilja.....	8
Povzročitelji in povzročiteljice nasilja.....	9
NAPAČNA PREPRIČANJA.....	10
Kaj mlade ovira pri iskanju pomoči?.....	10
Zakaj moramo govoriti o vrstniškem nasilju v šoli?.....	11
SKLEP.....	12
ZAKLJUČEK.....	13
LITERATURA.....	14

UVOD

Vsakdo izmed nas se je že kdaj imel možnost srečati s takšnimi ali drugačnimi oblikami nasilja. Otroci in mladostniki danes nasilje doživljajo vsak po svoje. Nanj se navajajo, postaja del njihovega vsakdana in največkrat se ga sploh ne zavedajo. Še posebno otroci, ki prihajajo iz družin, kjer ustrahovani, skriti pred javnostjo za stenami lastnega doma prestajajo največ psihičnega, fizičnega, vse več pa tudi spolnega nasilja. Gre za nasilje v družini, ki je najbolj pogosto, najbolj nevarno in pogubno, saj se prav iz vzgoje nasilja rodi nasilje v šoli, nasilje v družbi.

V šoli se nasilja otroci niti ne zavedajo. Žaljenje, zaničevanje, grožnje so postali povsod prisotni. Temu tudi učitelji, bodisi hote ali nehote, dodajajo svoj delež in otroke ločujejo po izgledu, nacionalnosti, veroizpovedi.

Družbeno nasilje je izkazano na različne načine. Na žalost gre za začaran krog nestrpnosti do drugačnih in drugače mislečih. Gre za proces strahu pred neznanim, ki se največkrat rešuje samo z nasiljem.

OBLIKE NASILJA

Ločimo več oblik nasilja.

FIZIČNO NASILJE

Najbolj prepoznavno je fizično nasilje, saj je edino, ki pušča vidne posledice na žrtvi. Usmerjeno je na človekovo telo ali njegovo življenje. Fizično nasilje se lahko stopnjuje od klofute in odrivanja pa vse do brutalnega pretepanja, ki včasih povzroči celo smrt žrtve. Pogosto je povezano s psihičnim, spolnim in ekonomskim nasiljem.

Pod fizično nasilje spadajo:

- ✓ pretepanje
- ✓ lasanje
- ✓ davljenje
- ✓ grizenje
- ✓ odrivanje
- ✓ zaklepanje v prostor
- ✓ metanje stvari v žrtev
- ✓ brcanje
- ✓ boksanje
- ✓ napadi z orožjem

Fizično nasilje lahko privede do zlomljenih kosti, splavov, trajne invalidnosti ali smrti. Grožnja, ki je podkrepljena z dvignjeno roko, ni samo psihično pač pa fizično nasilje.

Fizično nasilje pušča naslednje posledice:

- ✓ izguba samospoštovanja
- ✓ izguba samozavesti
- ✓ izguba avtonomije
- ✓ strah
- ✓ izolacija
- ✓ pomanjkanje energije
- ✓ depresivnost
- ✓ neobvladovanje svojega življenja
- ✓ občutek nemoči
- ✓ težave s spominom
- ✓ izguba zaupanja
- ✓ nemotiviranost
- ✓ jok
- ✓ pojav odvisnosti od drog

Fizično nasilje pa se razen v šoli in med vrstniki pojavlja še le v:

- ✓ družini
- ✓ nad starejšimi
- ✓ na delovnem mestu

PSIHIČNO/DUŠEVNO NASILJE

Je najbolj razširjena oblika nasilja. Dejanja, ki potekajo na verbalni ravni in jih žrtve opisujejo kot bolj boleča in škodljiva kot dejanja pri fizičnem nasilju. Psihično nasilje je včasih težje prepoznati. Žrtve so pogosto nesamozavestne in negotove v sebi. Umikajo se pred družbo, počutijo se ponižano, manjvredno. Otroci, ki doživljajo psihično nasilje so lahko tudi sami zelo nasilni do vrstnikov in drugih.

Pod psihično nasilje spada:

- ✓ uporaba grobih besed
- ✓ vpitje
- ✓ poniževanje
- ✓ zmerjanje
- ✓ ustvarjanje slabih in neprimernih mnenj o človeku na podlagi stereotipov
- ✓ nesoglasja
- ✓ izsiljevanje
- ✓ grožnje
- ✓ pretirana kritičnost
- ✓ socialna izolacija
- ✓ zbujanje občutkov krivde in manjvrednosti

Psihično nasilje nastane takrat ko ena izmed strani hoče nekaj doseči na račun pravic, prepričanj in želja druge strani.

Posledice psihičnega nasilja so podobne kot pri fizičnem nasilju:

- ✓ čustvena nestabilnost
- ✓ izguba samozavesti
- ✓ pomanjkanje motivacije
- ✓ depresija
- ✓ občutek nemoči

SPOLNO NASILJE

Spolno nasilje je specifična oblika fizičnega nasilja, kjer se žrtev ne strinja s spolnim dejanjem. Posega v človekovo integriteto. Žrtve so po navadi pripadnice ženskega spola.

Pod spolno nasilje spadajo:

- ✓ posilstvo
- ✓ spolno nadlegovanje
- ✓ prisiljen spolni odnos
- ✓ prisiljeno slačenje
- ✓ prisiljeno poljubljanje
- ✓ otipavanje

EKONOMSKO NASILJE

Pod ekonomsko nasilje spada:

- ✓ kraja žrtvinega denarja in lastnine
- ✓ preprečevanje žrtvi, da razpolaga s svojim ali skupnim denarjem
- ✓ zadrževanje žrtvine bančne kartice

Posledice ekonomskega nasilja

- ✓ življenje v revščini
- ✓ pomanjkanje osnovnih dobrin (<http://arsvitae.si/sl/page/view/Nasilje>)

Kaj sploh je nasilje mladih?

1. Nasilje kot znak premagovanja strahu: mladostniki se bojujejo z lastnim strahom, ker se počutijo ogrožene – nasploh ali zaradi situacij, ki bi jih utegnili soočiti z neuspehom.

Srečujemo se z mladimi, ki se vsakodnevno srečujejo s svojim neuspehom na učnem področju, zato jih vsaka druga oblika ali že sama grožnja neuspeha še toliko bolj ogroža: bojijo se sodelovati pri dejavnostih, pri katerih menijo, da niso dobri, (npr. športne dejavnosti), pri čemer predvsem z verbalnim nasiljem rušijo aktivnost, ki se izvaja.

2. Obvladovanje občutja ogroženosti: mladi, ki so odraščali brez zanesljivih oseb, ki bi jim bile v oporo, se ves čas počutijo ogrožene, da bi se zavarovali, vedno napadejo prvi. Nikomur ne zaupajo, saj ne zaupajo niti sebi. Že samo povabilo k neki dejavnosti (npr. klepet ob pijači) se jim zdi kot napad nanje – češ nekaj imamo za bregom ipd.
3. Istovetenje z napadalcem: mladi, ki so odraščali z izkušnjami agresivnega vedenja in so bili žrtev ene ali več oseb – vse do takrat, ko so lahko sami prevzeli vlogo nasilneža (s tem skušajo zgraditi manjkajoči občutek varnosti). Nemalokrat smo priča fizičnemu obračunavanju mladostnika nad staršem (ne glede na spol enega ali drugega), ki se začne v obdobju, ko mladostnik/ca pridobi (vsaj navidezen) občutek fizične premoči nad staršem. Če v družini tega občutka ne najde, se znaša nad fizično šibkejšimi vrstniki.
4. Način iskanja ugodja: občutek ugodja mladostnik najde v ustrahovanju ali fizičnem obvladovanju druge osebe. Pri tem niti ni pomembno, da se fizično znese nad nekom, pač pa le, da dobi občutek, da ima možnost to narediti in se drugi tega zaveda oz. boji.
5. Nadomestilo za pomanjkljivo samospoštovanje: mladostnik skuša nadomestiti občutke manjvrednosti – v okolju kjer so moč in agresivnost cenjene vrednote, je mogoče s temi sredstvi zbuditi predstavo o lastni pomembnosti. Nasilje je sredstvo dokazovanja lastne vrednosti.
6. Edina možnost samopotrditve: mladostniki brez posebnih sposobnosti za uveljavljanje med vrstniki skušajo to dobiti z lažnimi potrditvami – nasilje. Nimajo izkušnje, da je nek cilj mogoče doseči z delom in trudom. Poti do finančne preskrbljenosti ne iščejo prek šolanja in zaposlitve, temveč s preprodajo, krajami ipd.
7. Impulzivni odziv na prizadetost: ko mladostnik dobi občutek, da ga je nekdo ranil (pri tem gre za subjektivno doživljanje, ki je pogosto izkrivljeno), napade s fizičnim ali verbalnim izrazom nasilja.
8. Sprejemanje subkulturnih norm: okolje, kjer je nasilje običajen način komuniciranja, obvladovanje okolja ali izražanja notranje stiske, takšne norme prenaša na mladostnika; s tem mladostnikovo nasilno vedenje postane del procesa socializacije.

Primer zato navaja npr. Lucchini (2002), ki verbalno napadalnost otrok razlaga s kombinacijo kognitivnega manjkljaja (nezmožnosti ustreznega izražanja, občutkov in občutij) in kulturnega vpliva, ki moškemu vsiljuje identiteto, katere glavna sestavina je potreba po dominaciji. Pravi, da prostaštvo, izraženo v šaljivem tonu, postane mehanizem za uravnavanje interakcije med otroci, ki zmanjšuje prisotnost nasilnih spopadov. Bolj kot za kaj drugega gre tu za spopade, kjer najpogosteje ni ne poražencev ne zmagovalcev. (Anžič, idr., 2004)

Kdo so žrtve?

Kmalu po vstopu v šolo se večina otrok sreča z vrstniškim nasiljem. Od reakcije na prvo izkušnjo nasilja je odvisno, ali se bo nasilje kmalu ponovilo ali ne. Zelo verjetno je, da bo otrok, ki se ne brani, začne jokati in kaže strah pred povzročiteljem, kmalu zopet žrtev. Povzročitelj je namreč dosegel takšno reakcijo, ki ga je najbolj zadovoljila.

Večina žrtev je občutljivih, inteligentnih, nežnih. Pogosto prihajajo iz družin, kjer konflikte rešujejo konstruktivno, brez vpitja in pretepanja, tako, da nasilja niso vajeni in ne vedno kako naj nanj odgovorijo. Največkrat imajo zelo dobre odnose s starši. Sprašujejo se kaj so naredili narobe, da se jim dogaja nasilje, in krivijo sebe.

Pogosteje so žrtve otroci, ki kakor koli izstopajo iz povprečja. Lahko so izredno inteligentni, nadarjeni glasbeniki, nosijo očala, imajo astmo ...

Prav tako so ranljivejši otroci, ki se od povzročiteljev razlikujejo po rasi, narodnosti, veroizpovedi. Ker se mladi varneje počutijo v skupini sebi enakih, se pogosto zgodi, da so na šoli strogo ločene skupine različnih nacionalnosti, in med seboj skorajda ne komunicirajo.

(Zabukovec Kerin v Aničić, idr., 2002, str. 109)

Kako prepoznamo žrtev vrstniškega nasilja?

Dobro je poznati nekatere znake žrtev nasilja, saj le te o svojih izkušnjah spregovorijo le težka.

- boji se prihajati v šolo ali odhajati iz nje, spremeni svojo običajno pot, zato zamuja ali pa prihaja v šolo bolj zgodaj
- na šolskih izletih je vedno v bližini učiteljice ali učitelja in se od njiju noče oddaljiti
- starše prepriča, da jo spremljajo v šolo in čakajo ob koncu pouka
- začne neopravičeno izostajati od pouka
- poslabša se ji učni uspeh
- ima poškodovano šolsko opremo ali je celo nima, tekom dne »izgubi« kos oblačila
- starši poročajo, da je nenadoma postala zadirčna in groba
- je lačna po odmoru za malico oz. kosilu (nekdo ji je vzel malico ali denar zanjo)
- se zapre vase, začne jecljati, ima izredno slabo samopodobo
- zgleda vznemirjena ali nervozna, preneha jesti, ne pridobiva na teži
- govori o samomoru ali ga celo poskuša narediti
- začne krasti denar drugim otrokom (od nje ga zahteva povzročitelj-ica)
- odklanja pogovor ali si izmisli neverjetno zgodbo, da bi jo pustili pri miru
- ima nepojasnjene modrice, odrgnine in druge poškodbe

- sama začne uporabljati nasilje nad mlajšimi in manjšimi otroci, svojimi mlajšimi bratci in/ali sestrami (Zabukovec Kerin v Aničić, idr., 2002, str. 110)

Žrtve nasilja se med vrstniki težko uveljavljajo, tako telesno kot besedno. Pogosto se bolje razumejo z odraslimi. Med domačimi se dobro počutijo, z družinskimi člani imajo dobre odnose. Nekateri podatki tudi kažejo, da so trpinčeni dečki v primerjavi z večino drugih imeli tesnejše in boljše odnose s starši, predvsem z materami. Te odnose bi lahko včasih označili za pretirano zaščitniške. Predvidevamo lahko, da so takšna nagnjenja k pretirani zaščiti lahko tako vzrok kot posledica trpinčenja v šoli. (Pušnik, 1999, str. 84)

Kje se nasilje dogaja?

Nasilje med mladimi se največkrat zgodi v šoli ali njeni okolici, na poti v šolo ali z nje. Najbolj nevarni prostori v šoli pa so:

- šolsko igrišče
- garderoba
- hodniki
- stranišča
- jedilnica

Koga prizadene vrstniško nasilje?

Eden izmed problemov pri nasilju med mladimi je ta, da so vanj vpletene cele skupine otrok in mladih:

- nekateri kot žrtve
- nekateri kot povzročitelji in povzročiteljice
- nekateri kot opazovalci in opazovalke

Prav vsak izmed njih pa potrebuje pomoč, saj ne razumejo kaj se dogaja, ne razumejo svoje vloge in so prestrašeni. (Zabukovec Kerin v Aničić, idr., 2002)

Razlike med spoloma povzročiteljev nasilja

Povzročitelji in žrtve so obeh spolov, vendar dekleta fizično nasilje uporabljajo redkeje kot fantje. Povzročiteljice nasilja o žrtvi najpogosteje razširjajo lažne govorice in jo s tem socialno izolirajo.

Ugotovili so, da fizično obračunavanje med dekleti učitelji hitreje označijo za nasilje, kot enako vedenje dečkov in so nad njim tudi občutno bolj zgroženi. (Zabukovec Kerin v Aničić, idr., 2002)

Od deklic pričakujemo, da:

1. so prijazne, občutljive in pasivne
2. znajo dobro poslušati, sledijo navodilom in so uspešne v šoli
3. so pametne, a ne prepametne
4. imajo rade dojenčke, so do njih nežne in zanje skrbijo
5. so vljudne in delajo stvari proti svoji volji (pojedajo jed, ki je ne marajo, se pretvarjajo, da jim je všeč darilo, obiskujejo plesne vaje ...)
6. so urejene, skrbijo za svoje telo

Od dečkov pričakujemo, da:

1. so močni
2. imajo stvari pod kontrolo
3. skrivajo svoje občutke
4. ne jokajo
5. pokažejo jezo
6. bodo kot odrasli dobro zaslužili (Zabukovec Kerin v Aničić, idr., 2002, str. 107-108)

Povzročitelji in povzročiteljice nasilja

Čeprav je težko opisati »tipičnega« otrocka, povzročitelja nasilja, se večina avtorjev in avtoric strinja, da imajo povzročitelji nekaj skupnih lastnosti:

1. Ne čutijo se sposobni spoprijeti z vsakodnevnimi dogodki, raje se ne bodo potrudili, kot, da bi doživeli neuspeh.
2. Sami so žrtve ustrahovanja in/ali drugih vrst nasilja, največkrat v družini.
3. Prihajajo iz družin, kjer cenijo avtoriteto, moč, materialni uspeh.
4. Ne čutijo obžalovanja, kadar prizadenejo vrstnika, vrstnico. Pogosto menijo, da ni dovoljeno kazati čustev.
5. Ne sprejemajo odgovornosti za svoja dejanja.
6. Čutijo potrebo po nadvladi, vedno morajo zmagati.
(Zabukovec Kerin v Aničić, idr., 2002, str. 111)

NAPAČNA PREPRIČANJA

Napačna prepričanja odraslih o vrstniškem nasilju so naslednja:

1. Vmešavanje odraslih bo stvari samo še poslabšalo.
2. Otroci se morajo naučiti opraviti z izzivi vsakdanjika, katerega del je nasilje.
3. Norčevanje utrdi osebnost.
4. Ustrahovanje vrstnikov je normalen del odraščanja.
5. Žrtev nasilje izziva.
6. Deklice niso nasilne.
7. Gre za neformalni nadzor - če se nekdo ne umiva in smrdi, se bo veliko hitreje začel umivati, če ga bodo vrstniki dražili. Brez nasilja ni socializacije.
8. Ko ne bodo več zmogli sami, bodo otroci poklicali pomoč.

Takšna prepričanja odraslih pomagajo ohranjati nasilje iz več razlogov:

- ✓ Nasilja ne problematizirajo ali ga ne problematizirajo dovolj. Za ustavitev nasilja v družbi je treba doseči nično toleranco do nasilja, kar pomeni obsodbo vsakega dejanja nasilja.
- ✓ Odgovornost nalagajo žrtvam, misleč da ko ne bodo več zmogle, bodo prosile za pomoč. Če žrtve nimajo občutka, da bomo nasilje jasno obsodili in ne vedo, da nasilje v celoti odklanjamo, nas verjetno ne bodo prosili za pomoč. Strah jim pogosto preprečuje, da bi dovolile intervencijo tistim osebam, ki jim popolnoma zaupajo.
- ✓ Otrokom sporočamo, da je nasilje včasih opravičljivo – žrtve nag bi ga same izzvale z določenim vedenjem ali lastnostjo. Torej, če ti nekdo ni všeč ali ti ni všeč njegovo vedenje, ga lahko ustrahuješ.
- ✓ Otrokom ne vzbujajo zaupanja, da pomoč obstaja – odrasli bodo reagirali šele, ko se bo njim zdelo potrebno. Otrokovo čutenje ne igra pomembne vloge.

Proti nasilju lahko uspešno delujemo šele, ko napačna prepričanja nadomestimo z znanjem o problemu. (Zabukovec Kerin v Aničić, idr., 2002, str. 104)

Kaj mlade ovira pri iskanju pomoči?

Molk žrtev, opazovalk in opazovalcev bomo lažje razumeli, če se vprašamo, zakaj otroci in mladi tako težko spregovorijo o nasilju. Razlogov je več:

1. Strah jih je maščevanja povzročitelja.

2. Strah jih je naše reakcije, da jih bomo hitro odslovili z nasvetom, ki so ga že slišali, pa ne deluje (npr. »Nikoli ne hodi v garderobo sam/a.«), da jih bomo označili za «špec kahle». Morda bodo nekateri mislili, da se nam problem ne bo zdel velik, da jih bomo zavrnili in ponižali. Nekateri je strah, da jih bomo ošteli ali kaznovali.
3. Ne vedo, kako naj svoje potrebe in pričakovanja izrazijo, pogosto ne vedo, kaj mi sploh lahko naredimo. Skrbi jih, komu bomo o pogovoru povedali.
4. Situacija se jim zdi nerešljiva.
5. Mislijo, da morajo našo pomoč ali posredovanje najprej zaslužiti.
6. Nerodno jim je, bojijo se, kako se bodo v pogovoru odrezali, kaj si bomo mislili o njih. (Zabukovec Kerin v Aničić, idr., 2002, str. 111)

Da bodo k nam lažje pristopili, jih povabimo.

Zakaj moramo govoriti o vrstniškem nasilju v šoli?

Prav je, da nas nasilje v šoli skrbi. Raziskave so namreč pokazale, da:

- ✓ Je v Ameriki kar 60% povzročiteljev nasilja v nadaljevanju do 24. leta starosti obsojenih zaradi storitve različnih kaznivih dejanj;
- ✓ Otroci, ki preživljajo nasilje, pogosto vidijo samomor kot edini izhod iz stiske;
- ✓ Veliko ljudi še vedno misli, da nasilje ne zahteva posebne obravnave v šolah;
- ✓ Največ nasilja se zgodi prav v šolah, kjer naj bi bil varen prostor;
- ✓ Povzročitelji nasilja v višjih razredih oz. letnikih izgubijo ugled in prijatelje, nove pa pogosto iščejo v skupinah, ki jih povezujejo nasilje, alkohol in droge;
- ✓ Povzročitelji nasilja v odraslosti potrebujejo več pomoči institucij, so večkrat obsojeni, so pogosteje zasvojeni z alkoholom, pogosteje dobijo psihiatrično diagnozo in so uporabniki psihiatrije;
- ✓ Ker učitelji in učiteljice ne vedo, kako ravnati, kadar opazijo nasilje, ga zato pogosto spregledajo;
- ✓ V povprečju traja posamezno nasilje 37 sekund, posledice pa vse življenje;
- ✓ Večina otrok in mladih o nasilju ne spregovori;
- ✓ Samo 25% mladih misli, da bi učitelji posredovali, če bi bili priče nasilju;
- ✓ Samo 71% učiteljic in učiteljev pravi, da vedno posredujejo v primerih nasilja;
- ✓ Šole, ki so uvedle posebna pravila za obravnavo nasilja in spremljajoče dejavnosti, v katerih so sodelovali učenke in učenci, starši, učitelji in vodstvo šole, poročajo o pomembnem upadu nasilnih dejanj in o boljši klimi na šoli;
- ✓ Nasilje rodi nasilje (Zabukovec Kerin v Aničić, idr., 2002, str. 111)

Nekaj organizacij, ki nudijo pomoč tistim, ki imajo kakršnekoli izkušnje z nasiljem:

- o Telefon za otroke in mladostnike TOM
Svetovanje mladostnikom, ki imajo težave doma, v šoli, s prijatelji
- o Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše
- o Zavod EMMA
Telefonsko in osebno svetovanje
Zagovorništvo
Skupina za samopomoč za mladostnike, mladostnice in odrasle, ki potrebujejo pomoč v stiski, predvsem pri preživljanju vseh vrst nasilja
- o Društvo za nenasilno komunikacijo

SKLEP

Nasilje v današnji družbi je, kljub vsemu, še zmeraj močno prisotno - pravzaprav ga je vedno več. Med otroci in mladostniki predstavlja dokaj velik problem. Čeprav bi marsikdo rad verjel, da gre pogosto samo za neškodljivo otroško zbadanje in prerivanje, za tem pogosto stoji nekaj veliko resnejšega. Velika večina žrtev nasilja še vedno ne upa stopiti v ospredje in prositi za pomoč, saj niso prepričani o tem ali bi jim kdo dejansko prisluhnil in bil pripravljen pomagati. Le malo je tistih, ki se vseeno opogumijo in svoje težave delijo z drugimi – vrstniki, učitelji, sorodniki.

Čeprav obstaja več vrst nasilja, sem že od začetka mnenja, da je prevladujoča oblika nasilja med otroci in mladostniki, bolj kot samo fizično nasilje, prav psihično oziroma duševno nasilje, saj sem bila med šolanjem v osnovni in srednji šoli temu mnogokrat priča. Med brskanjem po literaturi in spletu sem izvedela veliko novega, obenem pa tudi potrdila nekatera svoja že obstoječa mnenja.

ZAKLJUČEK

Večina otrok pri nas in po svetu vsak dan obiskuje šolo. To je njihova priložnost, da se učijo, da spoznavajo sebe in svet, ki jih obdaja, ter gradijo svojo prihodnost.

Dandanes je zelo majhna verjetnost, da bi učitelji šoloobvezne otroke okrutno kaznovali - telesno kaznovanje je skorajda povsod po svetu v šolah z zakonom prepovedano. Toda nasilje je skrito, največkrat se pojavlja v obliki ustrahovanja. Otroci, ki so nekoliko drugačni, bolj bistri, nekoliko slabši po uspehu, večji ali manjši, drugačne rase ali drugačnega naglasa so lahko pogosto predmet zasmehovanja in napadov. Nenazadnje so lahko tudi učitelji tisti, ki ustrahujejo, ali postanejo žrtve.

Močno razvpiti primeri - ko učenci brezglavo streljajo na sošolce in učitelje, samomori otrok, ki ne zdržijo več pritiskov - dokazujejo, da lahko nasilje prinaša s seboj zelo tragične posledice, če se s tem problemom ne začnemo pravočasno ukvarjati. Varne šole so šole brez nasilja in le takšne šole bi morale podpirati skupnosti, vlade, učitelji, starši in učenci.

LITERATURA

- Anžič, A., Meško, G., Plazar, J. (2004): Mladoletniško nasilje: zbornik razprav. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve
- Aničić, K., Lešnik Mugnaioni, D., Plaz, M., Vanček, N., Verbnik Dobnikar, T., Veselič, Š., Zabukovec Kerin, K. (2002): Nasilje – nenasilje: priročnik za učiteljice, učitelje, svetovalne službe in vodstvo šol. Ljubljana: i2
- Pušnik, M. (1999): Vrstniško nasilje v šoli. Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo
- Vrste nasilja, pridobljeno dne: 24.11.2009, iz: <http://arsvitae.si/sl/page/view/Nasilje>